

AKVAREL TEXNIKASIDA NATYURMORT ISHLASHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Abduraxmonova Sevara Xamidulla qizi

Namangan davlat pedagogika instituti

Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi yo‘nalishi

1-bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada akvarel texnikasida natyurmort ishlash jarayonining nazariy va amaliy jihatlarini chuqur ilmiy asosda tahlil qilinadi. Akvarel bo‘yoqlarining fizik-kimyoviy xususiyatlari, ularning rang hosil qilish imkoniyatlari hamda suv bilan o‘zaro ta’siri natyurmort tasvirlashda qanday badiiy yechimlar berishi keng yoritiladi. Shuningdek, kompozitsiya, yorug‘-soya, rang uyg‘unligi, faktura va shaffoflik kabi muhim omillar natyurmort yaratishdagi o‘rni bilan izohlanadi. Maqolada akvarel texnikasining boshqa rangtasvir texnikalaridan farqli jihatlarini, uning nozikligi va murakkabligi ham ilmiy yondashuv asosida ochib beriladi.

Kalit so‘zlar: akvarel, natyurmort, rangtasvir, shaffoflik, kompozitsiya, yorug‘-soya, rang uyg‘unligi, suv va pigment, faktura, badiiy ifoda

Tasviriy san’atda natyurmort janri insonni o‘rab turgan predmetlar olamini badiiy talqin etish orqali estetik idrokni rivojlantirishda muhim o‘rin tutadi. Ushbu janrda ishlash rassomdan kuzatuvchanlik, kompozitsion fikrlash, rang sezgisi va texnik mahoratni talab etadi. Ayniqsa, akvarel texnikasida natyurmort ishlash o‘zining murakkabligi, nozikligi va yuqori darajadagi aniqlikni talab qilishi bilan boshqa rangtasvir texnikalaridan ajralib turadi. Akvarel bo‘yoqlari suv asosida tayyorlangan bo‘lib, ularning eng muhim xususiyati shaffoflikdir. Ushbu xususiyat natyurmort tasvirlash jarayonida yorug‘lik va rangning o‘ziga xos uyg‘unligini yaratish imkonini beradi.

Akvarel texnikasining asosiy o‘ziga xosligi shundaki, unda ranglar qog‘oz yuzasida qatlamlar orqali emas, balki ko‘proq shaffof qatlamlar yordamida hosil qilinadi. Bu esa natyurmortda predmetlarning hajmi, yorug‘-soya munosabatlari va fazoviy chuqurligini ifodalashda alohida yondashuvni talab qiladi. Rassom har bir zarbani oldindan rejalashtirishi zarur, chunki akvarelda xatolarni tuzatish imkoniyati juda cheklangan. Shu sababli akvarel texnikasida ishlash jarayoni yuqori darajada intizom va diqqatni talab etadi.

Natyurmort kompozitsiyasini yaratishda akvarel texnikasining imkoniyatlari kengdir. Predmetlar o‘rtasidagi nisbat, ularning joylashuvi, rang va shakl uyg‘unligi umumiy kompozitsion yaxlitlikni ta’minlaydi. Akvarelda ishlashda eng muhim jihatlardan biri — bu ranglarning o‘zaro aralashuvi va tabiiy o‘tishlarini

to‘g‘ri tashkil etishdir. Suv bilan aralashtirilgan pigmentlar qog‘oz yuzasida erkin harakatlanadi va bu jarayon rassom tomonidan nazorat qilinishi kerak. Aks holda ranglar loyqalanib ketishi yoki kerakli effektni bermasligi mumkin.

Yorug‘-soya munosabatlari akvarel natyurmortida alohida ahamiyatga ega. Yorug‘lik manbai aniq belgilangan holda, predmetlarning hajmi va shakli yorug‘ va soyali qismlar orqali ifodalanadi. Akvarelda oq rang ko‘pincha qog‘ozning o‘z rangi hisobiga hosil qilinadi, ya‘ni rassom oq bo‘yoqdan deyarli foydalanmaydi. Bu esa ishni boshlashdan oldin eng yorug‘ joylarni aniq belgilab olishni talab qiladi. Shu jihatdan akvarel texnikasi oldindan puxta rejalashtirishni talab qiluvchi murakkab ijodiy jarayondir. Akvarel texnikasida natyurmort ishlashda rang uyg‘unligi muhim estetik omil hisoblanadi. Ranglar nafaqat predmetlarning tashqi ko‘rinishini ifodalaydi, balki ular orqali muayyan kayfiyat ham yaratiladi. Iliq ranglar kompozitsiyaga jonlilik va energiya bag‘ishlasa, sovuq ranglar sokinlik va chuqurlik hissini beradi. Ranglarning kontrasti va uyg‘unligi natyurmortning umumiy badiiy ta‘sirini belgilaydi. Shu sababli rassom rang tanlashda ularning o‘zaro ta‘sirini chuqur his qilishi lozim.

Faktura masalasi ham akvarel natyurmortida muhim o‘rin tutadi. Turli materiallardan iborat predmetlar — shisha, metall, mato, meva va boshqa obyektlar o‘ziga xos yuzaga ega bo‘lib, ularni akvarelda ifodalash alohida mahorat talab etadi. Masalan, shaffof shisha predmetlarni tasvirlashda yorug‘likning sinishi va aks etishi aniq berilishi kerak. Mato yuzalarida esa yumshoqlik va burmalar rang o‘tishlari orqali ifodalanadi. Bu esa akvarel texnikasining nozik imkoniyatlarini to‘liq ishga solishni talab qiladi. Akvarel natyurmortida suv va pigment o‘rtasidagi muvozanat muhim texnik omildir. Suv miqdori qancha ko‘p bo‘lsa, rang shunchalik yengil va shaffof chiqadi, pigment miqdori ortishi esa rangning to‘yinganligini oshiradi. Ushbu muvozanatni to‘g‘ri boshqarish rassomning tajribasi va sezgirligiga bog‘liq. Shuningdek, qog‘oz sifati ham natyurmortning yakuniy natijasiga katta ta‘sir ko‘rsatadi. Maxsus akvarel qog‘ozlari suvni yaxshi shimadi va ranglarning tabiiy tarqalishini ta‘minlaydi. Zamonaviy san‘atda akvarel texnikasida natyurmort ishlash yangi yondashuvlar bilan boyib bormoqda. An‘anaviy realizm bilan bir qatorda ekspressiv va abstrakt yo‘nalishlarda ham natyurmortlar yaratilmoqda. Bu esa akvarelning imkoniyatlari cheksiz ekanligini ko‘rsatadi. Rassomlar turli texnik usullar — “nam ustiga nam”, “quruq ustiga quruq”, qatlamlab ishlash kabi metodlardan foydalanib, o‘ziga xos badiiy ifodaga erishmoqdalar.

Akvarel texnikasida natyurmort ishlash nafaqat badiiy faoliyat, balki pedagogik jarayon sifatida ham muhim ahamiyatga ega. Talabalar ushbu texnika orqali rang sezgisi, kompozitsion fikrlash va kuzatuvchanlik qobiliyatlarini rivojlantiradilar. Shu bilan birga, akvarel sabr-toqat, aniqlik va estetik didni

shakllantiradi. Bu esa uni tasviriy san’at ta’limida muhim o’quv vositasiga aylantiradi. Akvarel natyurmortining yana bir muhim jihati — uning ekologik va estetik tozaligidir. Suv asosidagi bo‘yoqlar inson salomatligi uchun nisbatan xavfsiz bo‘lib, ular bilan ishlash qulay va gigiyenik hisoblanadi. Shu sababli akvarel texnikasi keng auditoriya uchun mos va qulay san’at turi sifatida e’tirof etiladi.

Umuman olganda, akvarel texnikasida natyurmort ishlash o‘ziga xos badiiy tafakkur, texnik mahorat va estetik sezgirlikni talab qiluvchi murakkab, ammo nihoyatda jozibador jarayondir. Ushbu texnika orqali yaratilgan asarlar o‘zining yengilligi, nafisligi va ranglar uyg‘unligi bilan tomoshabinni o‘ziga jalb etadi.

Xulosa qilib aytganda, akvarel texnikasida natyurmort ishlash rangtasvir san’atining eng nozik va murakkab yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. U shaffoflik, rang uyg‘unligi va yorug‘-soya munosabatlarini chuqur his etishni talab qiladi. Akvarelning o‘ziga xos texnik imkoniyatlari natyurmort janrini yangi badiiy darajaga ko‘taradi. Shu bilan birga, ushbu texnika rassomning ijodiy tafakkuri va estetik qarashlarini rivojlantirishda muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ganiev, A., Ahmedov, D. S. U., Boltaboyev, A. K. U., & Turamov, M. R. U. (2026, February). Cognitive load theory and AI integration: Optimizing educational technology for enhanced learning outcomes. In *AIP Conference Proceedings* (Vol. 3393, No. 1, p. 060053). AIP Publishing LLC.
2. Inamova, Zarnigor Zafar-qizi, and Shirinoy Tursunali-qizi Ismatullayeva. "DEVELOPING ENGINEERING DESIGN SKILLS IN STUDENTS." *Altum International Conference Platform*. No. 1. 2026.
3. Hasanboy o‘g‘li, B. A. Methods Of Using Modern Technologies Of Teaching In Primary Schools. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 9(12), 960-963.
4. Boltaboyev, A. X. (2025). Umumta’lim maktablarining boshlang ‘ich sinf o ‘quvchilarini tasviriy san’atga o ‘rgatishning maqsadi va mazmuni. *Namangan Davlat Pedagogika Instituti: Ta’lim va Taraqqiyot ilmiy-uslubiy jurnali*, 6, 50-55.
5. Boltaboyev, A. X., & Xaydarova, M. K. (2026). Kompyuter dizayn orqali maktab o ‘quvchilarining estetik tafakkurini rivojlantirish. *Zamonaviy san’at va gumanitar fanlar bo ‘yicha Yevropa sharhi*, 2(1), 42-44.
6. Boltaboyev, A. X. (2026). *Academic Research in Modern Science. International Scientific-Online Conference*, 3 (8), 140–146.
7. Boltaboev, A. K., & Abdirasilov, S. F. (2023). METHODOLOGICAL BASIS OF DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL-PEDAGOGICAL COMPETENCE IN STUDENTS BY MAKING PENCIL DRAWINGS AND DRAFTS. *Экономика и социум*, (3-2 (106)), 57-60.
8. Boltaboyev, A. (2023, December). BO ‘LAJAK O ‘QITUVCHINING KASBIY-PEDAGOGIK IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISH SHART-SHAROITLARI. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE on the*

- topic: “Priority areas for ensuring the continuity of fine art education: problems and solutions” (Vol. 1, No. 01).
9. Babur, N., Muazzam, N., & Shahrizoda, A. (2024). THE UNIQUENESS OF WORKING WITH GEOMETRIC OBJECTS IN PENCIL DRAWING CLASSES. *Western European Journal of Linguistics and Education*, 2(2), 62-66.
 10. Бобур, А. Ў. Н. (2022). Тасвирий санъат асарларини яратишда композиция қонунларининг илмий асосларидан фойдаланиш. *Science and Education*, 3(2), 1087-1095.
 11. O‘G‘Li, B. A. A. (2024). Talabalarning figurali kompozitsiya ishlashda naturadan qarab ishlashning ahamiyati. *Science and Education*, 5(12), 229-232.
 12. O‘G‘Li, B. A. A., Lutfullayeva, S. N. Q., & Olimjonova, O. J. Q. (2024). Rangtasvirda kompozitsiya ishlashning qonun-qoidalari, uslublarini o‘rganishning nazariy va amaliy asoslari. *Science and Education*, 5(12), 214-218.
 13. Nabiyeu, B. (2022). Natyurmort kompozitsiyasini tuzish va tasvirlashda bosqichlar asosida ishlashning ahamiyati. *Academic research in educational sciences*, 3(12), 334-338.
 14. Oktyabrov, M. A. O. G. L., & Abdug‘Ani-O‘G‘Li, B. (2026). Chizmachilik darslarida tutashmalarni formulaviy va vizualmnemonik yondashuv asosida o‘rgatish metodikasi. *Science and Education*, 7(2), 409-416.
 15. Ro‘zimamatova, S. I. Q. (2026, March). MODERN COMPOSITIONAL AND COLOR SOLUTIONS IN CREATING STILL LIFE COMPOSITIONS IN WATERCOLOR. In *Altum International Conference Platform* (No. 2, pp. 4-9).
 16. Abdug‘Ani-O‘G‘Li, B. (2026). Innovative methods for revealing students’ individual abilities in painting classes. *Science and Education*, 7(3), 349-353.
 17. Komoldinov, S., & Sattarov, F. (2024). Ijodiy asar yaratish bo‘yicha metodik tavsiyalar. *Scientific-theoretical journal of International education research*, 2(1), 42-46.
 18. Sattarov, F. (2024). SCIENTIFIC-THEORETICAL FOUNDATIONS OF LEARNING THE RULES OF COMPOSITION AND DEPICTION IN PAINTING. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(10), 379-382.
 19. Sattarov, F. I. (2024). Techniques and Methods of Creating Fine Art Works. *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education*, 2(3), 269-271.
 20. Sattarov, F. I., & Rahimjonova, N. B. Q. (2026, February). THE PROCESS OF WORKING ON COMPOSITION IN PAINTING LESSONS. In *Altum International Conference Platform* (No. 1, pp. 17-20).
 21. Sattarov, F. I., & Usmanova, X. N. Q. (2026). Teaching the subject of composition in specialized art schools. *Science and Education*, 7(2), 386-389.
 22. Sattarov, F. I., & Lutfullayeva, S. N. Q. (2026). The influence of interactive methods on the development of compositional thinking in painting lessons. *Science and Education*, 7(2), 356-360.
 23. Islomovich, S. F. QALAMTASVIR MASHG‘ULOTLARIDA TALABALARNI KOMPOZISIYA OID BILIM VA MALAKALARINI RIVOJLANTIRISH.
 24. Tadjibayev, A. B., & Abdurashidova, U. D. Q. (2026, January). THE PRACTICAL SIGNIFICANCE OF TEACHING TECHNICAL DRAWING AND GEOGRAPHY ON AN INTEGRATIVE BASIS. In *Claritas Conference Platform* (No. 1, pp. 64-68).
 25. Tokhtaeva, Z., Salomov, B., Tadjibaev, A., Urinov, S., Chulieva, G., & Tueva, E. (2025, September). Optical systems in UAVs for sustainable development of precision

- agriculture. In *Optical and Computational Technologies for Measurements and Industrial Applications (OptiComp 2025)* (Vol. 13803, pp. 82-90). SPIE.
26. Tadjibayev, A. (2025). YAGONA GRAFIKAVIY TEXNOLOGIYANI AMALIYOTGA JORIY ETISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI. *Universal xalqaro ilmiy jurnal*, 2(4.3), 291-295.
27. Tadjibaev, A. B. (2014). The role of subject teachers in providing a unified graphics mode. *The Advanced Science. Open access journal.–United State*, (9-2014), 43-45.
28. ugli Dominjonov, K. F. (2026). THE HARMONY OF FOLK APPLIED ART AND CONTEMPORARY ART IN POTTERY WORKS. *European Review of Contemporary Arts and Humanities*, 2(1), 32-35.
29. Faxriddin o‘g‘li, D. K. (2026). O‘ZBEKISTON KULOCHILIGIDA TARIXIY SHAXSLAR TALQININING BADIY TAHLILI. *SHOKH LIBRARY*, 1(1).
30. Dominjonov, K. F. U. (2026, January).
31. Dominjonov, K. F. O. G. L., & Ulug‘Bek-O‘G‘Li, K. (2026). Kulolchilikda yangi materiallar va texnologiyalarning qo‘llanilishi. *Science and Education*, 7(2), 87-92.
32. Dominjonov, K. F. O. G. L., & Odilova, M. X. J. Q. (2026). Zamonaviy hayotimizda naqqoshlik milliylik omili. *Science and Education*, 7(2), 350-355.
33. Dominjonov, K. F. O. G. L., & Axmatjonova, U. L. Q. (2026). An‘anaviy va zamonaviy kulolchilik texnologiyalarining taqqoslanishi va rivojlanish istiqbollari. *Science and Education*, 7(2), 79-86.
34. Dominjonov, K. F. O. G. L., & Xamidullayeva, K. A. Q. (2026). Integratsion dars modeli samaradorligi: nazariy va empirik tahlil. *Science and Education*, 7(3), 403-407.
35. Dominjonov, K. F. O. G. L., & Akbarova, M. B. Q. (2026). Kulolchilik asarlarida xalq amaliy san‘ati va zamonaviy san‘at uyg‘unligi. *Science and Education*, 7(3), 430-435.
36. Dominjonov, K. F. O. G. L., & Saydullayeva, D. Q. C. Q. (2026). Kulolchilik buyumlari orqali O‘zbekistonning madaniy merosini ifodalash. *Science and Education*, 7(3), 436-440.
37. O‘G‘Likomoldinov, S. J., & Abdirasilov, S. F. (2023). ON THE INTEGRITY OF ILLUSTRATION IN PAINTING LESSONS AND ITS RELATIONSHIP WITH COMPOSITION ACTIVITY. *Экономика и социум*, (3-2 (106)), 168-171.